

Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine
National Security and Defense Council of Ukraine
Odessa State University of Internal Affairs
Odessa Military Academy
National Academy of the Security Service of Ukraine
Odessa National Maritime University
National University of Water and Environmental Engineering
Institute of Criminal Law and Applied Criminology (Chisinau)
Siedlce University of Natural Sciences and Humanities
Gdansk University of Physical Education and Sport
Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation

International scientific conference

**MARITIME SECURITY
OF THE BALTIC-BLACK SEA REGION:
CHALLENGES AND THREATS**

December 23, 2021

Volume 1

2021

International scientific conference «Maritime security of the Baltic-Black sea region: challenges and threats» : conference proceedings, December 23, 2021, Vol. 1. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 428 pages.

ORGANISING COMMITTEE

Foreign members of the Organizational Committee:

Kanels Juris – PhD in polit., Rector of the Transport and Telecommunication Institute (the Republic of Latvia);

Buzhor Valerii Heorhiiiovych – Doctor of Law, Professor, Rector of the Institute of Criminal Law and Applied Criminology, President of the Independent Criminological Association of the Republic of Moldova (the Republic of Moldova);

Stanislaw Topolewski – Phd hab., retired Colonel, Prof., Siedlce University of Natural Sciences and Humanities, Director of the Institute of Security Studies (the Republic of Poland);

Skalski Dariusz – Dr. hab. Prof., Gdansk University of Physical Education and Sport (the Republic of Poland);

Vareikis Vygtas – Doctor of Humanities, Professor, Leading Research Fellow, Institute of Baltic Region History and Archaeology, Klaipėda University (the Republic of Lithuania);

Petryk Artem – PhD in History, Senior Research Fellow, Institute of Baltic Region History and Archaeology of Klaipėda University (Republic of Lithuania).

Ukrainian members of the Organizational Committee:

Kuznichenko Serhii Oleksandrovych – Doctor of Law, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Rector of Odessa State University of Internal Affairs;

Prokofieva-Yanchylenko Dariia Mykhailivna – Doctor of Law, Honored Lawyer of Ukraine, Head of the Interdepartmental Research Center for Organized Crime at the National Security and Defense Council of Ukraine;

Kurovska Iлона Anatoliivna – PhD in Law, Senior Research Associate, Director of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine;

Rudenko Serhii Vasylovych – Doctor of Engineering, Professor, Rector of Odessa National Maritime University;

Kliat Yurii Oleksandrovych – PhD in Engineering, Colonel, Deputy Head of Odessa Military Academy;

Cherniak Andrii Mykolaiovych – Doctor of Law, Professor, Colonel, Rector of the National Academy of the Security Service of Ukraine;

Grygus Ihor Mykhailiovych – Doctor of Medical Sciences, Professor, Director the Educational and Scientific Institute of Health Care of the National University of Water and Environmental Engineering;

Vikhliaiev Mykhailo Yuriiovych – Doctor of Law, Professor, Director of the Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation.

Each author is responsible for content and formation of his/her materials.

The reference is mandatory in case of republishing or citation.

CONTENTS

WELCOME REMARKS

Сергій ГРИНЕВЕЦЬКИЙ	14
----------------------------------	-----------

THE STATUS OF INTERREGIONAL AND NATIONAL STRATEGIES FOR MARITIME SECURITY

Впровадження національної стратегії морської безпеки
в контексті реалізації цілей сталого розвитку в Україні

Махначова Н. М.....	16
----------------------------	-----------

Стратегія морської безпеки в Україні

Пехник А. В.....	18
-------------------------	-----------

Деякі особливості національних стратегій морської безпеки

Сизоненко А. С.....	21
----------------------------	-----------

Покращення інформаційної логістики та підвищення
загального рівня інформатизації портової діяльності

Степаненко В. О.....	24
-----------------------------	-----------

Станції біологічного очищення стічних вод міста Одеси
як джерела забруднення морського середовища

Тучковенко Ю. С., Сапко О. Ю.....	28
--	-----------

The impact of maritime threats in the Middle East
on Baltic – Black Sea region's security

Cheban O. Ya.....	32
--------------------------	-----------

Деякі аспекти надання адміністративних послуг
у сфері морського транспорту

Шатрава С. О., Джафарова О. В.....	35
---	-----------

MARITIME SECURITY COOPERATION OF THE BALTIC-BLACK SEA STATES

Співпраця держав з метою протидії незаконній міграції на морі

Дубенко О. М.....	39
--------------------------	-----------

Актуальні проблеми делімітації та співробітництва держав
у межах виключної (морської) економічної зони України

Півторак Г. Ф.....	43
---------------------------	-----------

Безпекова політика взаємодії Туреччини в Чорному морі

Радовецька Л. В., Гасанов Муртеза Алі	46
--	-----------

Регіональне та субрегіональне співробітництво як основні напрями морської політики України	
Сасенко М. І., Костюк В. Л.	50
Четверта промислова революція в Балтійсько-Чорноморському регіоні: сценарії розвитку та точки росту	
Волонцевич Д. О., Скворчевський О. Є.	54
The concept of Intermarium in processes of the development of Eastern Europe	
Tishchenko O., Morozov M.	57
MODERN MILITARY THREATS IN THE BALTIC-BLACK SEA REGION AND COUNTERMEASURES	
Сучасні військові загрози на державному кордоні у Балто-Чорноморському регіоні	
Бурбела С. В.	60
Стратегія морської безпеки України в умовах сучасних загроз в Чорноморсько-Азовському регіоні. Шляхи розвитку військово-морських спроможностей	
Нейжпапа О. Л.	63
Проведення заходів цивільного захисту як елемент забезпечення національної безпеки України	
Попович В. В., Яковчук Р. С., Ковальчук В. М.	67
Systematic approaches to combating threats at sea	
Rudenko S., Shumylo O., Kononova O., Baraboly K.	69
INTERNATIONAL AND NATIONAL STATUTORY SUPPORT OF MARITIME SECURITY	
Правове регулювання забезпечення захисту морського середовища в міжнародному та національному законодавстві України	
Балобанов О. О.	73
Міжнародні судові органи у забезпеченні морської безпеки (на прикладі справи № 2019-18 «Україна v. РФ»)	
Бойко Інна Семенівна	77
Правове регулювання боротьби з морським піратством на міжнародному рівні	
Варинський В. О.	80

Правові умови для функціонування органів державної влади Автономної Республіки Крим на перехідний період як «уряд АРК в екзилі»	
Гданов І. Р.	84
Особливості комплексного адміністративно-правового режиму морських портів України	
Калаянов Д. П.	87
Нормативно-правове регулювання безпеки мореплавства в Україні	
Калаянова О. Д.	90
Міжнародно-правові аспекти протидії транснаціональній організованій злочинності на морі	
Кубасенко А. В., Крижановська О. В.	94
Організаційно-правовий механізм забезпечення морської безпеки в Україні: реалії сьогодення	
Магновський І. Й.	98
Дефініція позовної давності у морському праві	
Маковій В. П., Медведенко Н. В.	101
Проблематика порушень норм міжнародного права при затримці українських військово-морських суден «Бердянськ», «Нікополь» та «Яни Капу» в територіальних водах України	
Менсо І. В., Купратий О. Г.	105
Окремі аспекти підготовки до служби у водній поліції Німеччини	
Мошак Г. Г.	108
Міжнародно-правове регулювання забезпечення морської безпеки	
Мудрецька Г. В.	112
Проблеми міжнародної уніфікації правил морських перевезень і розвиток законодавства України у цій сфері	
Печений О. П.	116
Кримінальна відповідальність за піратство (Ст. 446 КК України)	
Плужнік О. І.	119
Морська доктрина України як складова національної безпекової політики	
Подковенко Т. О.	123

Деякі проблеми відшкодування шкоди потерпілому від морського піратства Резніченко С. В., Резніченко Г. С.	126
Стратегія морської безпеки України: крізь призму міжнародних стандартів Рубан К. П.	129
Публічне адміністрування як складова системи безпеки мореплавства Славінська І. В., Ізбаш К. С.	133
Аналіз вітчизняного законодавства у сфері охорони морських кордонів Соловей О. М., Шевченко Н. Л.	137
Страхування судна у торговельному мореплавстві як складник морської безпеки Тарасенко Л. Б., Тарасенко В. Є.	140
Гене́за правового регулювання безпеки мореплавства в Азовському морі Шурда В. І.	143
Про деякі питання нормативно-правового забезпечення морської безпеки Янчук Н. Д.	147
Проблеми дефініції «історичних вод» в міжнародному морському праві та їх вплив на морську безпеку прибережних держав Ярмак В. Х.	151
MARITIME SECURITY AND INTERNATIONAL MARITIME ORGANIZATIONS	
Переваги водного транспорту в Україні: забезпечення безпеки Бакумов О. С.	155
Визначення ступеня ризику як фактор безпеки в мореплаванні Нестеров О. Ю., Загородня Ю. В.	158
Міжнародні морські організації та морський бізнес в країнах, що розвиваються Пренько Я. О.	161

Особливості міжнародної морської організації,
її основні функції і структура

Соркіна Д. К. 163

Визначення значимості факторів, які впливають на розхід повітря
в апаратах на стисненому повітрі під час підводного розмінування

Стрілець В. М., Соловйов І. І., Шевченко Б. С., Глущенко І. О. 165

Морська безпека як фактор національної безпеки України

Царюк Ю. С. 169

THE ROLE OF LAW-ENFORCEMENT AGENCIES IN ENSURING MARITIME SECURITY

Fighting maritime crimes by the water police forces

Vasylenko O. V. 173

Аналітична діяльність під час забезпечення морської безпеки
органами Національної поліції України

Засць О. М., Проданець Н. М. 176

Деякі питання криміналістичної підготовки легких водолазів
з метою участі в слідчих (розшукових) діях: досвід поліції США

Корнієнко М. В., Афонін Д. С. 180

Територіальні підрозділи водної поліції як складова механізму
забезпечення національної безпеки України

Кузніченко С. О. 183

Потенційні можливості безпілотних літальних апаратів (БПЛА)
в забезпеченні безпеки на морі, попередженні, виявленні, фіксації
та розслідуванні кримінальних правопорушень

Лісніченко Д. В. 186

Особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності
Національної поліції України на морському транспорті

Луговий І. О. 189

Місце Національної поліції України серед суб'єктів забезпечення
морської безпеки

Медведенко С. В. 192

До питання про забезпечення безпеки морського порту України

Мирза С. С. 197

Актуальні питання участі працівників Національної поліції України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки Рудой К. М., Удренас Г. І.	200
Правове забезпечення підрозділами Національної поліції морської безпеки Теслюк І. О.	204
Окремі питання морської безпеки в умовах тимчасової окупації територій України Тетерятник Г. К.	206
Місце та роль підрозділів поліції на воді у структурі Національної поліції України Хозлу І. К.	209
CURRENT STATE AND CHALLENGES OF MARITIME SECURITY OF PORTS OF THE BALTIC-BLACK SEA REGION	
Основні засади дій керівників берегових об'єктів морського транспорту в екстремальних ситуаціях Дулгер В. В.	212
Щодо питання відносно суб'єктів забезпечення безпеки морських портів в Україні Коропатов О. М.	214
Безпека організації морських контейнерних перевезень Надибська Оксана Ярославівна	218
Економічний складник забезпечення морської безпеки держав Балто-Чорноморського регіону Очерedyк О. О., Маргарян А. А.	221
Екологічний моніторинг забруднень Керченської протоки Синящик В. Ф., Харламова О. В., Сажка А. Ю.	224
Актуальні завдання щодо вирішення сучасних загроз безпеки морських портів Федічев А. В., Вітек М. Ю.	228
Гібридні загрози морській безпеці Филипенко А. О.	232

ACTIVITIES OF STATE ARMY UNITS IN MARITIME SECURITY

Морська охорона Державної прикордонної
служби України – історія та сучасність

Заборовський В. В. 236

The role of mercenaries in the Black Sea basin

Soroceanu I. 240

FIGHT AGAINST MARITIME TERRORISM, SMUGGLING, AND ILLEGAL DRUG TRAFFICKING

Боротьба з тероризмом, контрабандою та незаконним обігом
наркотиків на морі

Білих І. В. 244

Окремі питання правового забезпечення протидії морському
тероризму у національному законодавстві

Братель С. Г. 246

Контрабанда та порушення митних правил в Україні

Денисова А. В. 248

Поєднання у теоретичному концепті «боротьба із тероризмом на морі»
елементів концепції антитерористичної безпеки населення

Комісаров О. Г., Бенцьовський С. Ю. 251

Щодо системи антитерористичної підготовки в Україні

Кудінов С. С. 255

Деякі проблемні питання боротьби з контрабандою
на морських шляхах Чорноморського басейну

Кузніченко О. В. 260

Морський тероризм як загроза судноплавству

Мельник О. М., Корякін К. С., Окулов В. І.,

Пуляев І. О., Щенявський Г. С. 263

Незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин
або їх аналогів: сучасні проблеми кримінально-правової доктрини
та законодавства

Меркулова В. О., Домброван Н. В. 266

Співвідношення понять тероризму на морі та морського піратства

Ніколаєв О. Т., Бахчеван Є. Ф. 271

Організована злочинність як загроза морській безпеці Прокоф'єва-Янчиленко Д. М.	275
Терористичні акти на морі як загроза міжнародній безпеці Стукаліна О. В.	279
Контрабанда наркотиків на морі як форма транснаціональної злочинності Щурат Т. Г.	283
RESPECT FOR SEAFARERS' RIGHTS AS A COMPONENT OF MARITIME SECURITY	
Механізми мінімізації ризиків потрапляння моряків у ситуації торгівлі людьми Берендєєва А. І.	286
Дотримання прав моряків в умовах пандемії COVID-19 Павлєга О. С.	290
Особливості дотримання прав моряків в умовах пандемії COVID-19 Свинаренко Ю. П., Мідловець Е. А.	295
PARTICULARITIES OF TRAINING AND RETRAINING OF MARITIME SECURITY OFFICERS	
Професійна освіта як складова державної морської політики Балтаджи П. М.	298
Онлайн-ресурси для підтримання уваги та мотивації на заняттях Братель О. М.	302
Особливості кадрового забезпечення підготовки фахівців з морської безпеки у секторі безпеки і оборони Каракуркчі Г. В., Голда М. А., Шутов О. О.	305
Актуальні питання підвищення кваліфікації працівників поліції на воді: досвід Донецького державного університету внутрішніх справ Мердова О. М.	306
Ship names in English language teaching for marine safety workers Nasakina S. V.	309
Психологічна готовість працівників служби морської безпеки до професійної діяльності Пасько О. М.	310

RESPECT FOR SEAFARERS' RIGHTS AS A COMPONENT OF MARITIME SECURITY

МЕХАНІЗМИ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ ПОТРАПЛЯННЯ МОРЯКІВ У СИТУАЦІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Берендсєва Анастасія Ігорівна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри адміністративної діяльності поліції,

Одеський державний університет внутрішніх справ

м. Одеса, Україна

Згідно зі звітом про торгівлю людьми, який щорічно публікується Державним департаментом США, Україна у 2021 році була класифікована як країна 2 рівня, до якого входять держави, уряди яких не повністю відповідають мінімальним стандартам TVPA, але досягають значних успіхів у намаганнях привести себе у відповідність до цих стандартів [1, с. 52; 67]. TVPA є загальноприйнятим скороченням від Victims of Trafficking and Violence Protection Act, який був прийнятий в США у 2000 році з метою врегулювання питань боротьби з торгівлею людьми [2]. Необхідно зазначити, що серед усіх 4-х груп, які виділяються відповідно до встановленої класифікації, друга група є найчисленнішою.

Зрозуміло, що це обумовлено різними факторами, втім однією із причин такої ситуації є вплив пандемії COVID-19. Як зазначається у вказаному звіті, COVID-19 створив умови, що збільшили кількість людей, які зазнали вразливості до торгівлі людьми, і перервали існуючі та заплановані заходи протидії торгівлі людьми. Уряди в усьому світі спрямовували ресурси на пандемію, часто за рахунок зусиль по боротьбі з торгівлею людьми, що призвело до зменшення заходів захисту та надання послуг постраждалим, скорочення превентивних зусиль та збільшення перешкод для розслідування та судового переслідування торговців людьми. У той же час торгівці людьми швидко пристосувалися, щоб отримати вигоду з уразливості, яку виявила та посилила пандемія [1, с. 2].

Серед видів і форм експлуатації, які включає в себе поняття «торгівлі людьми» останніми роками на перше місце виходить трудова експлуатація. У вересні-жовтні 2021 року дослідницькою агенцією Info Sapiens на замовлення Представництва Міжнародної організації з міграції– Агентства ООН з питань міграції в Україні було проведено дослідження, відповідно до якого було виявлено, що кожен четвертий українець готовий прийняти ризиковану пропозицію роботи за кордоном або в іншому населеному

пункті. Що стосується безпосередньо Одеської області, яка є провідною у питаннях підготовки моряків,

то цим дослідженням було встановлено, що 24 % населення області належить до так званої «уразливої групи». До цієї групи відносяться люди, які схильні погодитись на ризиковану пропозицію роботи за кордоном а саме: працювати без офіційного працевлаштування; працювати у замкнених приміщеннях (без змоги вільно залишити робоче місце); перетнути кордон у неврегульований спосіб; виконувати протизаконну роботу; віддати працедавцю свій паспорт на період працевлаштування; віддати телефон та особисті речі працедавцю на час працевлаштування [3].

Такі теоретичні висновки підтверджуються практичними прикладами потрапляння українських моряків у ситуації торгівлі людьми. Зокрема подібна ситуація була виявлена у листопаді 2021 року в ході проведеної прикордонниками спільно з представниками Національної поліції операції. Протиправна схема полягала в тому, що зловмисник вербував українських моряків, які мали проблеми з дозвільними документами та перебували у скрутному становищі. Фігурант злочинної схеми обіцяв вирішити «питання» щодо влаштування їх на високооплачувану роботу на суднах далекого плавання за кордоном. Зрештою, місцем роботи цих моряків ставали яхти, які займалися «туристичними турами» для нелегальних мігрантів із Західної Азії до Греції та Італії. Найсумніше в цій ситуації те, що, оскільки подібна діяльність є протиправною, більшість українських моряків отримали великі терміни ув'язнення в країнах ЄС [4]. Тобто у даному випадку проявами торгівлі людьми була не лише примусова праця, а й втягнення у злочинну діяльність, що є ще більш небезпечним явищем з тяжкими наслідками для постраждалих. Нажаль, такі ситуації не поодинокі в Україні, власне, як і в інших країнах світу.

В основному потрапляння моряків у подібні ситуації пов'язані з тим, що вони користуються послугами недобросовісних крюінгових компаній. Це відбувається з різних причин. Іноді свідомо, знаючи про майбутні ризики. Але найчастіше через те, що шахрайські крюінгові компанії пропонують більш швидкий і менш затратний спосіб працевлаштування, ніж офіційна сертифікація. Так, у січні та лютому 2021 року пів сотні моряків, що працюють на торговельних суднах іноземних власників, перекрили рух транспорту на автотрасі Одеса – Київ навпроти посту поліції «Дачне» на знак протесту проти корупції при сертифікації та дипломуванні фахівців морської галузі. За словами протестувальників «при проходженні сертифікації моряки змушені віддавати від 3-х до 15-ти тисяч доларів» [5], що сприяє процвітанню крюінгових компаній, які втягують моряків у торгівлю людьми.

Які ж існують превентивні механізми потрапляння моряків у ситуації торгівлі людьми? Звичайно, це питання доволі обширне і передбачає велику

кількість заходів, зазначимо лише два з них. По-перше, проведення просвітницьких кампаній безпосередньо серед зазначеної цільової аудиторії. Це можуть бути різноманітні роздруківки з корисною інформацією. Прикладом може бути брошура «Рекомендації морякам для захисту за кордоном», що була підготовлена у 2019 році у співробітництві Одеського державного університету внутрішніх справ з Управлінням боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми ГУНП в Одеській області та «Громадським рухом «Віра, Надія, Любов» [6]. В даній брошурі зазначені конкретні рекомендації щодо мінімізації ризику потрапляння моряків у ситуацію торгівлі людьми, а також конкретні телефони, за якими можна звернутися за допомогою.

Також в час цифрових технологій на перший план виходять різноманітні додатки з актуальною інформацією. Зокрема дуже корисним є функціонування додатку ITFSHIPBeSure.org, який адресований тим, хто шукає роботу в торговому або круїзному флоті. Додаток містить ту інформацію, яка необхідна морякам для укладання надійних контрактів, і яка може допомогти уникнути небезпек, пов'язаних з несумлінними кріюінговими агентами [7]. Цей додаток був розроблений ІТФ, потужною організацією, яка є однією з глобальних профсоюзних федерацій, що входять в Міжнародну конфедерацію профсоюзів. ІТФ допомагає морякам з 1896 року і представляє інтереси моряків у всьому світі. Сьогодні ІТФ об'єднує профсоюзи працівників на судах, портах, залізницях, автомобільному вантажному та пасажирському транспорті, внутрішніх водних шляхах, рибному господарстві, туризмі та цивільній авіації. Ця організація працює над покращенням умов для моряків усіх національностей та забезпеченням належного регулювання судноплавної промисловості для захисту інтересів і прав працівників. Найголовніше, що ІТФ допомагає екіпажам незалежно від їхньої національності чи прапора їхнього корабля [8].

Ще одним механізмом можна визначити обов'язкове державне регулювання діяльності кріюінгових компаній. Ліцензування кріюінгових компаній є одним із видів державного регулювання економіки, основною метою якого є забезпечення єдиної державної політики у цій сфері, а також захист основних економічних інтересів держави та інтересів громадян, які безпосередньо виступають споживачами послуг, що надаються суб'єктами господарювання – кріюінговими компаніями, тобто ліцензування є однією з форм забезпечення належного дотримання та використання прав і свобод громадян. І хоча, яка зазначають науковці, в цій сфері існують певні прогалини [9, с. 222], наявність такого механізму є важливою гарантією дотримання прав моряків. До цього процесу також активно залучаються недержавні інституції. Зокрема, у вже згаданому додатку ITFSHIPBeSure.org представлені списки кріюінгових агентів, які ІТФ оцінила як надійні (позначені

зеленим кольором) або ненадійні (позначені червоним кольором). Ця інформація вже стосується не тільки українських компаній, а й крюїнгових кампаній країн, які є основними постачальниками екіпажів [7]. Це є надзвичайно важливим моментом, оскільки значна частина українських моряків працевлаштовуються на судна іноземних судовласників.

Зауважимо, що в рамках даного дослідження окреслені лише два напрямки щодо мінімізації ризиків потрапляння моряків у ситуації торгівлі людьми. Звісно, що існують й інші механізми, наприклад, не тільки передбачення необхідності отримання ліцензій крюїнговими компаніями, але й постійний моніторинг їх діяльності зі сторони контролюючих державних органів. Також важливим аспектом є підготовка відповідних фахівців у всіх сферах, в першу чергу – правоохоронній, щодо заходів запобігання та протидії торгівлі людьми; налагодження ефективної взаємодії як державних органів між собою, так і їх співробітництво з громадськими організаціями, які надають допомогу морякам що постраждали від торгівлі людьми, тощо.

Література:

1. Trafficking in persons report. URL: <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2021/09/TIPR-GPA-upload-07222021.pdf> (дата звернення: 15.12.2021).
2. Victims of Trafficking and Violence Protection Act. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-106publ386/pdf/PLAW-106publ386.pdf> (дата звернення: 15.12.2021).
3. Національне дослідження з питань міграції, торгівлі людьми та інших форм експлуатації мігрантів. URL: https://iom.org.ua/sites/default/files/human_trafficking_and_migration_survey_2021_ukr.pdf (дата звернення: 15.12.2021).
4. Прикордонники блокували міжнародний канал торгівлі людьми. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/prikordonniki-blokuvali-miznarodnii-kanal-torgivli-lyudmi> (дата звернення: 15.12.2021).
5. Моряки вдруге за пів місяця перекрили трасу Одеса – Київ. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3189461-moraki-vdruge-za-piv-misaca-perekrili-trasu-odesa-kiiv.html?fbclid=IwAR1wMwwUgdi_EFKBfdCcEwxSAZgWILYc6Ct0kJf5r9VkWnxsimsaO1Sq69E (дата звернення: 15.12.2021).
6. Рекомендації морякам. Захист за кордоном. URL: <https://omr.gov.ua/ua/essential/214592/> (дата звернення: 15.12.2021).
7. Knowledge is power and new ITF web tool aims to give seafarers that power. URL: <https://www.itfseafarers.org/en/news/knowledge-power-and-new-itf-web-tool-aims-give-seafarers-power> (дата звернення: 15.12.2021).

8. What is the ITF? URL: <https://www.itfseafarers.org/en/about-us/what-is-the-itf> (дата звернення: 15.12.2021).

9. Балобанов О.О., Пастушенко К.М. Ліцензування крюїнгових компаній як гарантія захисту трудових і соціальних прав моряків. *Lex Portus : юридичний науковий журнал*. № 3. 2018. С. 219-229.